

УДК 94(41):329(410)ЛАВ:324“2017”Корбін

<http://doi.org/10.17721/2524-048X.2018.11.148-169>

Юрій Латиш,

кандидат історичних наук, доцент,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ДЖЕРЕМІ КОРБІН І «ЛІВИЙ ПОВОРІТ» В ЛЕЙБОРИСТСЬКІЙ ПАРТІЇ

***Анотація.** Стаття присвячена ідейно-політичній трансформації Лейбористської партії Великої Британії після поразки на парламентських виборах 2015 року. Боротьба між прихильниками політики Ентоні Блера («новими лейбористами») та «крайніми лівими» («hard left») завершилась несподіваною перемогою ветерана лейбористського руху лівого соціаліста Джеремі Корбіна, незважаючи на опір блеристського істеблішменту та критику ЗМІ. Не менш несподіваним став відносний успіх лейбористів на дострокових парламентських виборах 2017 року. Це обумовлює важливість концептуально-теоретичного осмислення «Лівого повороту» в Лейбористській партії та в країнах Заходу загалом, де представники лівих рухів (Б. Сандерс, Дж. Корбін, Ж.-Л. Меланшон) досягли помітних успіхів на виборах.*

У статті розглянуто політичну біографію лідера лейбористів, його погляди на внутрішню та зовнішню політику, хід передвиборної кампанії, особливості її висвітлення у ЗМІ, причини падіння популярності консерваторів та зростання рейтингу лейбористів. Проаналізовано передвиборний маніфест Лейбористської партії 2017 року, який став найбільш лівою програмою після 1983 року. У результаті виборів консерватори втратили більшість у Палаті громад, що стало моральним тріумфом Джеремі Корбіна над «новими лейбористами» і збільшило його шанси посісти посаду прем'єр-міністра у майбутньому. Це обумовлює важливість дослідження перспектив лівих рухів у боротьбі за владу.

Ключові слова: лейборизм, лівий рух, «нові лейбористи», парламентські вибори у Великій Британії 2017 р., вихід Великої Британії з Європейського Союзу (Брекзит).

Крах СРСР призвів до глибокої деморалізації більшості лівих партій. Однак, як зазначає професор Единбурзького університету Л. Марч, розпад СРСР певним чином звільнив радикальний лівий рух, надавши йому свободу розробки нової «неортодоксальної» політики без потреби консультуватися з Москвою [23]. Між багатьма раніше ворожими лівими групами почали стиратися ідеологічні відмінності, і на Заході почали утворюватись нові партії, що включали в себе лівих різної орієнтації. Але лише після економічної кризи 2008 р. ці проекти стали впливовими на державному рівні. Найуспішнішим прикладом єднання сил лівіших за соціал-демократів стала грецька коаліція радикальних лівих СІРІЗА, яка у 2015 р. прийшла до влади. Успішними політичними проектами стали іспанська ліва політична партія «Podemos» («Ми можемо») та словенська «Лівіяця». А на Кіпрі в 2008 р. президентом країни було вперше обрано представника лівої (по суті комуністичної) партії АКЕЛ. Важливим чинником перемоги ставала наявність харизматичного лідера, від якого тепер не вимагається бути теоретиком чи ідеологом.

Успіхи лівих помітні в тих країнах, де надзвичайно гостро відчувались наслідки економічної кризи та політики «затягування пасків», а також традиційно слабкими були праворадикальні рухи. В інших країнах Заходу ліві сили співіснують з правими радикалами, а найчастіше відстають від них за популярністю [13]. Однак несподіванкою стало зростання популярності лівих у країнах двопартійної демократії, таких як США, де сенатор-соціаліст Б. Сандерс гідно змагався за номінацію на президентські вибори від Демократичної партії, та Велика Британія, де лише кілька депутатських мандатів не вистачило для формування уряду лівому соціалісту Джеремі Корбіну за наслідками дострокових парламентських виборів.

Завданням статті є аналіз причин і перспектив «Лівого повороту» в Лейбористській партії на тлі аналогічних процесів у країнах Західної Європи та Північної Америки, висвітлення життєвого шляху і політичних поглядів Джеремі Корбіна.

Після оголошення результатів екзит-полів увечері 8 червня 2017 р. багато коментаторів поквапились оголосити про крах тетчеризму, виразником якого вважається чинний прем'єр-міністр Великої Британії Тереза Мей, а також блеризму, творець якого экс-прем'єр Ентоні Блер заявляв про намір повернутися в політику [14].

Оголошуючи дострокові вибори, Т. Мей розраховувала, по-перше, збільшити представництво Консервативної партії в Палаті громад, по-друге, отримати мандат довіри на проведення «жорсткого» Brexit і політики «затягування пасків». На той момент консерватори випереджали лейбористів на 20% і могли відібрати у них понад 50 мандатів. Коли кампанія тільки починалась, переважна кількість спостерігачів вважала, що Дж. Корбіна чекає поразка, після чого кінець його кар'єри буде дуже швидким.

Лідера лейбористів ЗМІ оголосили безнадійним кандидатом («unelectable») [25]. 68-річний соціаліст здавався занадто лівим для партії, яка в роки лідерства Е. Блера капітулювала перед неолібералізмом. «Нові лейбористи» фактично стали спадкоємцями тетчеризму, підтримували інтервенції в Афганістан та Ірак, прагнули відмежуватися від профспілок. Вони хотіли перетворити британську економіку на «економіку послуг», залишивши в минулому індустріальну добу. З одного боку, це породжувало безробіття, з іншого, нестачу некваліфікованих працівників, а відповідно, провокувало зростання міграції [15, с. 76]. У внутрішній політиці опоненти іменували Е. Блера політичним бастардом М. Тетчер, а в зовнішній – «пуделем Дж. Буша-молодшого». Сама «залізна леді» колись сказала, і не без підстав, що її найбільший успіх – це Е. Блер [11]. Різниця між «новими лейбористами» та консерваторами, які змінили їх на чолі уряду 2010 р., стала настільки непомітною, що широкої популярності набув жарт колишнього члена

Парламенту Джорджа Галловея: «Яка різниця між Тоні Блером та лідером консерваторів? Ніякої, це дві половинки однієї дупи!» [27]

2015 рік став для Лейбористської партії Великої Британії поворотним. У тому році відбулися дві події, які мали істотний вплив на долю партії: в травні вона зазнала поразки на парламентських виборах, показавши найгірший результат з 1987 р., а у вересні партію очолив «крайній лівий» Дж. Корбін [2; 9], який помітно відрізнявся від інших претендентів на пост лідера партії. Як пише журналістка Х. Хілі, під час теледебатів зі своїми конкурентами «він здавався людиною з іншого світу. На тлі інших кандидатів, глянцеви́х, амбітних, в ретельно підібраних костюмах і з заздалегідь підготовленими репліками, він справляв сильне враження... Він був щирим і не виглядав як політикан-кар'єрист. Коли він говорив, ви вірили йому» [21]. Тож переміг Дж. Корбін насамперед завдяки моральним якостям – чесний, принциповий, мужній, а довкола нього утворилася коаліція «старих лівих» і протестної молоді [24]. Британський політолог Р. Саква вважає, що він уособлює собою політику трансцендентності, ставлячи ідеали вище за «реальну політику», чим нагадує останнього радянського лідера М. Горбачова [10].

Дж. Корбін не мав шансу очолити партію, якби вибір залежав від лейбористського істеблішменту. Але був обраний прямим голосуванням рядових членів партії та її прихильників (за участь у виборах вони повинні були заплатити 3 фунти стерлінгів) [3]. Дж. Корбін отримав 59,5% голосів 422664 членів партії та профспілкових активістів, які взяли участь у виборах нового лідера. В останні 48 годин реєстрації заявки подали 183 тис. осіб [15, с. 78]. Значну частину з них складали незадоволена молодь, прихильники соціалістичних традицій робітничого руху, члени лівих та ліворадикальних угруповань, екологічних рухів тощо. Виборці Дж. Корбіна – це молоді політично активні люди з вищою освітою. Вони не підтримують авіаудари по Сирії, негативно ставляться до інституту монархії. Серед них мало людей з доходом вище за середній (26%) і високим соціальним статусом (36%). Більшість з них вважає США «найбільшою загрозою миру» (51%). Ідеалістів

серед них також більшість (67% приєдналися до слів Дж. Леннона «Ви можете вважати мене мрійником»)) [1].

Таким чином у вересні 2015 р. Дж. Корбін став офіційним лідером опозиції і очолив тіньовий кабінет, в якому практично не було його прихильників. За кілька тижнів було засновано «Моментум» – низовий рух на підтримку лідера лейбористів, який нараховує понад 20 тис. членів і понад 200 тис. осіб у базі підтримки. Понад 80 тис. нових членів невдовзі приєдналися до Лейбористської партії [10].

Багато аналітиків передбачали, що перемога Дж. Корбіна призведе до розколу Лейбористської партії, адже його програма неприйнятна для «нових лейбористів». Е. Блер назвав результати виборів трагедією і катастрофою. За словами колишнього прем'єр-міністра, лейбористи під керівництвом Дж. Корбіна ніколи не зможуть перемогти на виборах, тому що його радикально ліва програма відштовхне більшість виборців. «Тепер Лейбористська партія стала загрозою нашій національній безпеці, нашій економічній безпеці, безпеці ваших сімей», – написав на своїй сторінці у Twitter, тодішній прем'єр-міністр, лідер консерваторів Девід Кемерон.

І з перших днів на чолі партії Дж. Корбін зазнавав небувалого тиску ЗМІ. Перша атака відбулась, коли лідер опозиції не став співати гімн під час урочистої церемонії у Соборі св. Павла в Лондоні, присвяченої річниці «Битви за Британію» у роки Другої світової війни. Як соціаліст і противник монархії, він не вважав за потрібне співати «Боже, бережи королеву». Негайно посипались звинувачення в образі королеви і неповазі до загиблих на війні. Дж. Корбін відповів, що дотримувався «поважної тиші» та «віддав данину поваги пам'яті загиблих і згадував про свою сім'ю і ветеранів війни» [12].

Внутрішньопартійна криза ще більше загострилася після референдуму 23 червня 2016 р., на якому британці проголосували за вихід з ЄС. Значна частина лейбористського істеблішменту звинуватила Дж. Корбіна в нездатності мобілізувати прихильників збереження членства Британії в Євросоюзі.

28 червня 2016 р. 172 члена Палати громад від Лейбористської партії винесли вотум недовіри Дж. Корбіну. Заступник лідера лейбористів Томас Уотсон заявив, що Дж. Корбін сприяє проникненню в партію троцькістів. Тільки 40 депутатів висловилися на підтримку свого лідера. У той же день Д. Кемерон звернувся до лідера опозиції «заради усього святого» піти у відставку. «Те, що він залишається тут у парламенті, можливо, в інтересах моєї партії. Але це суперечить національним інтересам», – пафосно виголосив прем'єр. Але піти довелося самому Д. Кемерону, який залишив посаду після поразки на референдумі щодо Brexit.

Незважаючи на тиск, Дж. Корбін відмовився йти у відставку, пославшись на те, що він був демократично обраний на свою посаду і парламентарії-лейбористи не мають повноважень для його усунення [16]. А рядові лейбористи і прихильники партії знову обрали його лідером партії, причому на цей раз останні мали заплатити вже 25 фунтів. Підтримка Дж. Корбіна навіть зросла і склала 61,8%, що було на 62 тис. голосів більше, ніж у 2015 р.

Лідер Лейбористської партії народився 26 травня 1949 р. у родині антивоєнних активістів. Середню освіту здобув у відомій школі Adams' Grammar School в Ньюпорті (графство Шропшир). У 18 років став волонтером благодійної організації на Ямайці, де пропрацював два роки. З 20 років є переконаним вегетаріанцем. Після повернення розпочав кар'єру спочатку профспілкового, а потім політичного активіста. Через це навчання у Університеті Північного Лондона довелося припинити.

Усе своє життя Дж. Корбін був бунтарем і йшов проти течії. Він виступав за ядерне роззброєння, за розпуск НАТО, вів переговори з лідерами ірландських сепаратистів, які зіграли важливу роль у припиненні кровопролиття в Ольстері, був готовий сісти за стіл переговорів з Аргентиною щодо статусу Фолклендських островів, виступав проти вторгнення в Афганістан та Ірак, вимагав припинити торгівлю зброєю з Саудівською Аравією, а в роки Перебудови звертався до керівництва Радянського Союзу з пропозицією реабілітувати Л. Троцького. Дж. Корбін зазнав помітного впливу

марксизму. Захоплення філософією К. Маркса висловлював і під час кампанії з виборів лідера Лейбористської партії у 2015 р. Він навіть розлучився з другою дружиною, тому що вона хотіла віддати сина до приватної школи, і таки наполіг на державному навчанні. Протягом двох десятиліть перебував під наглядом таємної поліції «на тлі побоювань, що він намагається підірвати демократію» [28].

Вперше Дж. Корбін був обраний до Парламенту в 1983 р. – у рік, коли М. Тетчер завдала нищівної поразки опонентам внаслідок патріотичної мобілізації, викликаній маленькою переможною війною на Фолклендах. З того часу постійно здобував перемоги на виборах в окрузі Іслінгтон-Норт Великого Лондона, набираючи не менше 50% голосів. Про себе він каже: «Я не витрачаю багато грошей, я живу дуже нормальним життям. У мене немає машини і я їжджу на велосипеді» [20].

У вересні 2001 р., буквально за кілька днів після терактів 9/11 в Нью-Йорку і Вашингтоні, після яких Дж. Буш-мол. оголосив війну проти тероризму, Дж. Корбін заснував «Коаліцію за припинення війни». 15 лютого 2003 р. майже два мільйони людей вийшли на демонстрацію протесту проти планів вторгнення в Ірак. Це була найбільша подібна акція в історії Великої Британії. Дж. Корбін гучно заявив про себе як опонента «нового лейборизму». Він ніколи не займав ніяких посад у правлячих чи тіньових кабінетах, не належав до лейбористського істеблішменту, а при голосуваннях у парламенті не вважав себе зв'язаним партійною дисципліною [8, с. 116].

Два з половиною роки британські ЗМІ вишукано шельмували лідера опозиції. Навіть ліволіберальна «The Guardian» вела активну кампанію проти нього. Таблоїди встигли оголосити Дж. Корбіна другом Володимира Путіна, Башара Асада і Усами бен Ладена, посібником ірландських терористів, «ворогом бізнесу», «радянською маріонеткою», «марксистським екстремістом», «криптотроцькістом» («malign trotskyist»), звинувачували у постійному захопленні тими, хто виступає проти США, лякали навалюю мігрантів у випадку перемоги лейбористів і т. д., і т. п. Через те, що Дж. Корбін їздить на

велосипеді, мас-медіа називали його маоїстом [7]. А напередодні виборів «The Sun», що належить мільярдеру Руперту Мердоку, зобразила лідера опозиції у сміттєвому контейнері і підписала: «Не пхайте Британію у Cor-Bin» (bin перекладається як «урна для сміття»).

Зрештою, на думку політологів, безперестанне цькування дало протилежний ефект. Дж. Корбіну все ж вдалося справити враження щирої та чуйної людини, симпатичного дідуся, схожого на джедая Обі-вана Кенобі, тоді як Т. Мей сприймалася як манірна директриса школи, яка не наважилась на прямі дебати з опонентом і повторювала банальні фрази, головним чином про «силу і стабільність». ЗМІ нагородили британського прем'єра титулом «Мейбот» – злиттям прізвища зі словом «робот» – і він приклеївся до неї [5]. Вдалим став каламбур Дж. Корбіна «June 8 will be the end of May» («8 червня стане кінцем травня/Мей»).

Однією з головних причин відносного успіху лейбористів стала їх здатність створити коаліцію зі сплавом дуже бідних і дуже освічених виборців. Ядерний електорат партії у 2017 р. склали представники середнього класу, що відчують економічні труднощі, і найбільш вразливих груп із найбільш низьким рівнем доходів. Натомість у середовищі консервативних кваліфікованих робітників і в нижніх прошарках середнього класу лейбористи показали поганий результат.

Маніфест (виборча програма) лейбористів «For the many, not the few» був найбільш лівим, як мінімум з 1983 р. [18]. Цей документ, що позначає повернення класової політики, передбачав підвищення податків на корпорації і прогресивного оподаткування багатих (до 50%); ренаціоналізацію і розвиток залізниць, енергетичної галузі та поштової служби; 500 млрд. фунтів стерлінгів інвестицій в енергетику, транспорт і житло; відновлення британської промисловості; створення Національного та регіональних інвестиційних держбанків; подальший розвиток Національної системи охорони здоров'я; введення безкоштовної вищої освіти і відновлення університетських стипендій; скорочення чисельності дітей в класі для учнів у віці 5–7 років до не більше 30

осіб, безкоштовне харчування для всіх учнів молодших класів; збільшення фінансування програм інтеграції мігрантів; підвищення мінімальної зарплати з 7,5 до 10 фунтів за годину до 2020 р.; програму муніципального житлового будівництва не менше мільйона об'єктів житлової нерухомості та введення розумних обмежень на вартість оренди; створення спеціального міністерства, відповідального за трудові права, поширення соцгарантій працівників на самозайнятих громадян, забезпечення кожному працівникові права і можливості об'єднуватися в профспілки; заборону «нульового контракту» (коли в контракті прописано 0 годин і роботодавець сам вирішує, коли і на який час залучати співробітника) і неоплачуваних стажувань; обмеження різниці в оплаті праці пропорцією 20:1 на державних підприємствах; збереження і розвиток соціальних пільг і гарантій для різних верств населення; додаткові чотири державних вихідних в дні святих – заступників складових Сполученого Королівства; гарантії захисту пенсій від будь-яких скорочень; заборону фрекінгу, переведення національної енергетики на джерела відновлюваної або екологічно чистої енергії в частці не менше 60% від загального обсягу до 2030 р. [7; 18].

Критикуючи політику «жорсткої економії», Дж. Корбін пропонував як альтернативу кейнсіанські методи регулювання економіки, збільшення державних витрат, націоналізацію залізниць, низки банків і енергетики, а також деяке підвищення податків на корпорації і великі особисті статки. При цьому він говорив про підтримку малого і середнього бізнесу [8, с. 118].

Хоча ЗМІ не переставали жартувати з приводу програми лейбористів, яка нібито тягне країну в 1970-ті роки, 129 британських економістів підтримали її. «Консервативний маніфест закликає до продовження жорсткої економії, яка, як правило, сповільнює економіку на вирішальному етапі, на тлі переговорів про Brexit. Скорочення витрат завдає шкоди найбільш вразливим і не досягло поставленої мети скорочення заборгованості та скорочення дефіциту.

Навпаки, пропозиції маніфесту лейбористів набагато краще спрямовані на зміцнення і розвиток економіки і забезпечення того, щоб її переваги були більш

справедливими і стійкими, а також фінансово відповідальними і заснованими на достовірних оцінках», – йшлося в їхньому зверненні [26].

Слабкими місцями лейбористської програми в політичному плані були питання Brexit і мігрантів. Партія виступала за збереження членства в ЄС. Разом з тим Дж. Корбін вважається найбільшим євроскептиком серед лідерів лейбористів останнього часу [6]. Він є прихильником лівої традиції, яка завжди розглядала ЄС як американський проект часів холодної війни і знаряддя капіталістичної гегемонії. На референдумі 1975 р. він голосував проти членства в Європейському економічному співтоваристві, а в 2009 р. – проти ратифікації Лісабонського договору. У питанні Brexit партія намагалася одночасно йти двома протилежними шляхами. Адептів Brexit запевнили в тому, що не перешкоджатимуть розлученню з Євросоюзом, і одночасно в замаскованій формі звернулися до прихильників збереження членства в ЄС із запевненнями про захист таких дуже важливих для цієї групи аспектів, як загальний внутрішній ринок.

Незважаючи на те, що лідер лейбористів критично ставиться до дій В. Путіна, він підтримує демілітаризацію європейських кордонів з Росією, покликану запобігти новій холодній війні. За словами Дж. Корбіна, у нього безліч «критичних зауважень до Путіна – порушення прав людини в Росії і мілітаризація суспільства», проте Заходу слід уникати подальшої ескалації у відносинах з Росією [17].

Нещодавно британське видання «The Sunday Times» разом з університетом Суонсі в Уельсі провели розслідування, під час якого отримали докази, що російські боти у соцмережах намагалися вплинути на результати виборів на користь лейбористів. Професор А. Талавера заявив, що таких ботів було виявлено не менше 6,5 тис. [22].

Однак консервативна «The Times» відверто глузує з цього дослідження: «Думка про те, що на результати виборів і перемогу Лейбористської партії вплинула не нікчемна політика консервативного уряду, а зла Росія, звучить

набагато приємніше. Консерваторам, які насилу зберегли владу, таке пояснення дуже підійшло» [19].

Помітну роль у зростанні популярності лейбористів зіграли теракти в Лондоні та Манчестері, які дискредитували Т. Мей, котра, обіймаючи посаду міністра внутрішніх справ, у дусі неоліберальної жорсткої економії провела скорочення поліції. А також скандальні кроки з урізання витрат за рахунок найбільш незахищених верств населення – скасування безкоштовних шкільних сніданків для дітей старше 11 років (попередня «залізна леді» М. Тетчер відібрала у школярів тільки молоко) і так званий «податок на деменцію» – впровадження плати за догляд за людьми похилого віку вдома. Нині, якщо літня людина змушена переселитися до будинку для людей похилого віку, держава забирає її будинок або квартиру. Якщо ж людина хоче доживати у власному помешканні, то родичі зобов'язані дотримуватись жорстких правил: наймати цілодобових доглядальниць, регулярно запрошувати лікарів, переобладнати будинок під потреби старого. Консерватори запропонували забирати нерухомість навіть тих громадян, які не переїжджають до будинку для людей похилого віку, а перебувають під опікою рідних. Натомість літнього громадянина будуть іноді відвідувати на дому медсестри і соцпрацівники.

Не виправдався і розрахунок правлячої партії на низьку явку виборців. Вона досягла 20-річного максимуму в 68,7%. Молодь, яка традиційно голосує за лейбористів, на цей раз не стала відсиджуватися вдома. Серед виборців у віці від 18 до 24 років партії Дж. Корбіна віддали перевагу 67%, консерваторам – 18%. У віковій групі від 25 до 34 років це співвідношення склало 58 до 22%. Консерватори перемогли серед виборців старших за 45 років.

Отже, за даними екзит-полів увечері 8 червня Велика Британія отримувала так званий «підвішений» парламент, в якому жодна з партій не мала більшості у 326 мандатів. Консерватори отримували 314 місць, але єдиним їхнім союзником могла стати північноірландська Демократична юніоністська партія (ДЮП), яка виступає за єдність країни та «жорсткий» Brexit і мала в попередньому парламенті тільки 8 місць. У той час, як Дж. Корбін швидше за

все отримав би мандат на формування уряду так званого «прогресивного альянсу» в складі лейбористів, Шотландської національної партії (ШНП), ліберальних демократів (ЛДП) і більш дрібних партій. Однак така коаліція все одно б виявилася коаліцією меншості, оскільки обрані депутати від північноірландської сепаратистської партії «Шинн Фейн» традиційно бойкотують роботу парламенту.

Але остаточні результати 9 червня не порадували прихильників Дж. Корбіна. Незначні зміни в порівнянні з екзит-полами кардинально змінили розстановку сил в Палаті громад. Хоча загальна кількість голосів, поданих за лейбористів, збільшилась на 9,5% в порівнянні з виборами 2015 р. і в абсолютних показниках (12,85 млн.) виявилася найкращою з 1997 р., а підсумкове відставання від консерваторів виявилось менше, ніж 2,5%, при мажоритарній системі значення має не загальна кількість голосів, а кількість округів, в яких переміг кандидат від партії. Консерватори отримали 318 мандатів (-12 порівняно з виборами 2015 р.); лейбористи – 262 (+32); ШНП – 35 (-19); ЛДП – 12 (+3), а ДЮП збільшила своє представництво з 8 до 10 депутатів. Таким чином, Т. Мей отримала мандат на формування кабінету меншості, сподіваючись заручитися підтримкою ДЮП. А відносна перемога Дж. Корбіна не принесла йому пост прем'єр-міністра.

Вирішальними виявилися голоси Шотландії, де консерватори відібрали у ШНП 12 мандатів. Шотландські націоналісти налякали багатьох виборців вимогою повторного референдуму про незалежність, явка знизилася, і більш дисциплінований віковий консервативний електорат приніс успіх прихильникам єдиної Британії. Цікаво, що в 11 з цих 12 округів кандидати від ШНП і лейбористів сумарно набрали більше голосів, ніж консерватори [4]. Але ідея висунення єдиних кандидатів від «прогресивного альянсу» була відкинута Дж. Корбіном задовго до виборів.

Чутки про смерть тетчеризму виявилися передчасними, а поразка консерваторів відносною. Загальна кількість голосів, поданих за торі, в порівнянні з 2015 р., збільшилась на 5,5%. Але головне – завдяки дрейфу

вправо (в першу чергу, в питанні Brexit) їм вдалося «зачистити» ультраправу нішу від Партії незалежності Сполученого Королівства, чия підтримка скоротилася з 12,6 до 1,8%.

Але навіть, якби Дж. Корбіну вдалося сформувати уряд меншості, незабаром він би зіткнувся з низкою проблем. Різноманітні коаліція навряд чи виявилася б довговічною. Шотландські націоналісти прагнули б до незалежності, ліберальні демократи вимагали б повторного референдуму щодо Brexit, а істеблішмент Лейбористської партії вичікував би моменту, щоб всадити ножа у спину своєму лідерові. У фракції лейбористів більшість як і раніше належить послідовникам Е. Блера, а Т. Уотсон залишається лейбористом №2.

Відносний успіх Дж. Корбіна віддаляє надії істеблішменту на зміну лідера партії і вірогідно унеможлиблює анонсовану політичну реінкарнацію Е. Блера (принаймні як лідера лейбористів), але не змінює співвідношення сил всередині фракції і тіньового уряду. Проти Дж. Корбіна працює й час. Йому вже 69 років. І якщо не буде дострокових виборів (чого не можна виключати через відсутність стабільної парламентської більшості і проблемний Brexit), то наступний шанс він отримає в 73. Томасу Уотсону – 51, супернику Дж. Корбіна на останніх внутрішньопартійних виборах Оуену Сміту – 48.

Не можна виключати й такого варіанту розвитку подій, що у разі неможливості усунення Дж. Корбіна істеблішмент вчинить, як верхівка Соціалістичної партії Франції. Після перемоги на праймеріз лівого соціаліста Бенуа Амона його основний конкурент, екс-прем'єр-міністр Мануель Вальс підтримав Еммануеля Макрона. Неафішовану підтримку останньому надавало і керівництво Соцпартії на чолі з екс-президентом Франсуа Олландом. Фактично верхівка соціалістів пішла на самознищення партії, щоб не допустити в ній перемоги лівого крила.

Успіх Дж. Корбіна не варто недооцінювати, але не можна і переоцінювати. Він відображає реакцію прогресивної частини суспільства розвинених західних країн на «правий поворот» – посилення впливу

праворадикальних, націоналістичних, клерикальних сил та/або різке поправління традиційних правих, при посиленні неоліберальних тенденцій в економіці (політика соціального реваншу, злиття капіталу з державою, «економізація» сфер, раніше виключених з логіки отримання прибутку – освіта, наука, громадський транспорт, ЖКГ).

Традиційні ліві старшого покоління (Берні Сандерс, Джеремі Корбін, Жан-Люк Меланшон) спробували кинути виклик глобальній тенденції правого повороту, досягли локальних успіхів, але все ж не змогли перемогти. Чи має лівий рух нових лідерів, здатних прийти на зміну цим віковим політикам? Чи має він стійку соціальну базу в умовах трансформації традиційного робітничого класу? Чи може він виступати організовано, як раніше це робили профспілки? Чи здатний він відстоювати свою позицію на вулицях і не допустити захоплення вулиці ультраправими, як це трапилося в країнах Східної Європи? Чи довговічний «Лівий поворот» в Лейбористській партії? На ці питання поки важко дати ствердну відповідь.

Список використаних джерел і література

1. Ананьева Е. В. Лейбористская партия в Великобритании: принципы или власть? / Е. Ананьева // Современная Европа. – 2016. – № 2 (68). – С. 92–96.
2. Громыко А. А. Великобритания: новая политическая ситуация / А. Громыко // Nonoris causa: сборник научных статей, посвященный 70-летию профессора В. В. Сергеева. – СПб., 2016. – С. 63–67.
3. Даутов Т. «Неизбираемый» / Т. Даутов // Liva.com.ua. – 2015. – 16 вересня. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://liva.com.ua/unelectable-corbun.html> (дата звернення: 12 листопада 2018 р.) – Назва з екрану.
4. Латыш Ю. Победа и поражение Джереми Корбина / Ю. Латыш // Liva.com.ua – 2017. – 12 червня. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://liva.com.ua/pobeda-i-porazhenie-dzheremi-korbina.html> (дата звернення: 12 листопада 2018 р.) – Назва з екрану.

5. Лейза М. Британський розворот: завдяки чому лейбористи можуть перемогти на нових виборах / М. Лейза // Європейська правда – 2017. – 28 липня. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2017/07/28/7069145/> (дата звернення: 12 листопада 2018 р.) – Назва з екрану.

6. Морозова А. Е. Влияние референдума 2016 года о выходе Великобритании на карьеру отдельных британских политиков неправящих партий / А. Морозова // Историческая и социально-образовательная мысль. – 2017. – Т. 9. – № 3/2. – С. 65–70.

7. Пилаш Д. Выборы в Великобритании: Джереми Корбин и возрождение левой социал-демократии / Д. Пилаш // Спільне. – 2017. – 9 июня. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://commons.com.ua/uk/vybory-v-velikobritanii/> (дата звернення: 12 листопада 2018 р.) – Назва з екрану.

8. Работяжев Н. В. Лейбористская партия Великобритании: вперед в прошлое? / Н. Работяжев // Полития: Анализ. Хроника. Прогноз (Журнал политической философии и социологии политики). – 2016. – № 4 (83). – С. 108–127.

9. Работяжев Н. В. «Левый поворот» британских лейбористов / Н. Работяжев // Мировая экономика и международные отношения. – 2017. – Т. 61. – № 12. – С. 63–73.

10. Саква Р. Джереми Корбин и политика трансцендентности [Електронний ресурс] / Р. Саква. – Режим доступу: <http://www.globalaffairs.ru/valday/Dzheremi-Korbin-i-politika-transtcendentnosti-17911#r9> (дата звернення: 9 березня 2018 р.) – Назва з екрану.

11. Сункара Б. Сможет ли Джереми Корбин возродить лейбористскую партию? / Б. Сункара, Л. Панич // Открытая левая. – 2015. – 15 сентября. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://openleft.ru/?p=6869> (дата звернення: 12 листопада 2018 р.) – Назва з екрану.

12. «Троцкист» заставил нервничать британскую элиту // Взгляд. – 2015. – 16 сентября. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://vz.ru/politics/2015/9/16/767275.html> (дата звернення: 12 листопада 2018 р.)
– Назва з екрану.

13. Уоткінс С. Новые левые на Западе: Корбин, Сандерс, Ципрас и компания / С. Уоткінс // Спільне. – 2017. – 29 березня. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://commons.com.ua/uk/novye-levye-na-zapade/> (дата звернення: 12 листопада 2018 р.) – Назва з екрану.

14. Шамир И. Победа Корбина – это поражение тэтчеризма / И. Шамир // Завтра. – 2017. – 9 июня. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://trueinform.ru/modules.php?name=Laid&sid=13835> (дата звернення: 12 листопада 2018 р.) – Назва з екрану.

15. Юрченко Ю. Ліві рухи Великої Британії: зліва направо, а потім наліво? / Ю. Юрченко // Ліва Європа / Гол. ред. А. Ляшева. – К., 2017. – С. 56–85.

16. Asthana A. Labour MPs Prepare for Leadership Contest after Corbyn Loses Confidence Vote / A. Asthana, R. Syal, J. Elgot // The Guardian. – 2016. – June 28. [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.theguardian.com/politics/2016/jun/28/jeremy-corbyn-loses-labour-mps-confidence-vote> (last access: November 12, 2018). – Title from the Screen.

17. Elgot J. Corbyn backs reduction of NATO presence along Russia's borders / J. Elgot // The Guardian. – 2016. – Nov. 13. [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.theguardian.com/politics/2016/nov/13/jeremy-corbyn-hints-at-reducing-nato-presence-russia-putin> (last access: November 12, 2018). – Title from the Screen.

18. For the many, not the few. The Labour Party Manifesto 2017 [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://labour.org.uk/wp-content/uploads/2017/10/labour-manifesto-2017.pdf> (last access: March 11, 2018). – Title from the Screen.

19. Geddes D. Labour leader Jeremy Corbyn: Yes, I'd do business with Vladimir Putin / D. Geddes // The Times. – 2018. – March 20. [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.thetimes.co.uk/edition/news/labour-leader-jeremy->

corbyn-yes-id-do-business-with-vladimir-putin-rwc2k2dxs (last access: November 12, 2018). – Title from the Screen.

20. Hattenstone S. Jeremy Corbyn: 'I don't do personal' / S. Hattenstone // The Guardian. – 2015 – June 17. [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.theguardian.com/politics/2015/jun/17/jeremy-corbyn-labour-leadership-dont-do-personal> (last access: November 12, 2018). – Title from the Screen.

21. Healy H. So, Just Who Is Jeremy Corbin? [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://newint.org/blog/2015/09/22/jeremy-corbyn-labour-leader/> (last access: March 7, 2018). – Title from the Screen.

22. How Russian bots invaded Twitter to fight in Jeremy Corbyn's army // The Sunday Times. – 2018. – April 29. [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.thetimes.co.uk/article/invasion-of-the-russian-twitter-bots-to-fight-in-jeremy-corbyns-army-78966pjrk> (last access: November 12, 2018). – Title from the Screen.

23. Interview № 17: Luke March on Left Populism [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://populismobserver.com/2017/07/24/interview-17-luke-march-on-left-populism/> (last access: March 12, 2018). – Title from the Screen.

24. Kellner P. Why Jeremy Corbyn's supporters don't care about winning / P. Kellner // The Prospect magazine. – 2015. – Aug. 12. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.prospectmagazine.co.uk/blogs/peter-kellner/why-jeremy-corbyns-supporters-dont-care-about-winning> (last access: November 12, 2018). – Title from the Screen.

25. Sparrow A. Jeremy Corbyn: is he really unelectable as prime minister? / A. Sparrow // The Guardian. – 2015. – Sept. 12. [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.theguardian.com/politics/2015/sep/12/jeremy-corbyn-is-he-really-unelectable-as-prime-minister> (last access: November 12, 2018). – Title from the Screen.

26. The big issue: Labour's manifesto proposals could be just what the economy needs // The Guardian. – 2017. – June 4. [Electronic Resource] – Mode of

Access: <https://www.theguardian.com/news/2017/jun/03/the-big-issue-labour-manifesto-what-economy-needs> (last access: November 12, 2018). – Title from the Screen.

27. What's the difference between Tony Blair and the Tory leader? None, they're two cheeks of the same arse!' [Electronic Resource] – Mode of Access: https://www.youtube.com/watch?v=DVcqZsHJz_A (last access: April 2, 2018). – Title from the Screen.

28. Why exactly were the police spying on Jeremy Corbyn? // The Guardian. – 2017. – June 27. [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.theguardian.com/uk-news/undercover-with-paul-lewis-and-robert-evans/2017/jun/27/why-exactly-were-the-police-spying-on-jeremy-corbyn> (last access: November 12, 2018). – Title from the Screen.

References

1. ANAN'EVA, E. V. (2016) Lejboristskaja partija v Velikobritanii: principy ili vlast'? *Sovremennaja Evropa*. № 2 (68), p. 92–96.

2. GROMYKO, A. A. (2016) Velikobritanija: novaja politicheskaja situacija. *Honoris causa sbornik nauchnyh statej, posvjashhennyj 70-letiju professora V. V. Sergeeva*. SPb: Nestor-Istorija, p. 63–67.

3. DAUTOV, T. (2015) «Neizbiraemyj». *Liva.com.ua*. Sept. 16. [Online]. Available from: <http://liva.com.ua/unelectable-corbyn.html>

4. LATYSH, Yu. (2017) Pobeda i porazhenie Dzheremi Korbina. *Liva.com.ua*. June 12. [Online]. Available from: <http://liva.com.ua/pobeda-i-porazhenie-dzheremi-korbina.html> [Accessed: November 12, 2018].

5. LEJZA, M. (2017) Brytans'kyj rozvorot: zavdyaky chomu lejborysty mozhut' peremohty na novyx vyborax. *Yevropejs'ka pravda*. July 28. [Online]. Available from: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2017/07/28/7069145/> [Accessed: November 12, 2018].

6. MOROZOVA, A. E. (2017) Vlijanie referendumu 2016 goda o vyhode Velikobritanii na kar'eru otchel'nyh britanskih politikov nepravyashhih partij. *Istoricheskaja i social'no-obrazovatel'naja mysl'*. Vol. 9. № 3/2, p. 65–70.

7. PILASH, D. (2017) Vybery v Velikobritanii: Dzheremi Korbin i vozrozhdenie levoj social-demokratii. *Spil'ne*. June 9. [Online]. Available from: <https://commons.com.ua/uk/vybory-v-velikobritanii/> [Accessed: November 12, 2018].

8. RABOTJAZHEV, N. V. (2016) Lejboristskaja partija Velikobritanii: vpered v proshloe? *Politija: Analiz. Hronika. Prognoz (Zhurnal politicheskoy filosofii i sociologii politiki)*. № 4 (83), p. 108–127.

9. RABOTJAZHEV, N. V. (2017) «Levyj povorot» britanskih lejboristov. *Mirovaja ekonomika i mezhdunarodnye otnoshenija*. Vol. 61. № 12, p. 63–73.

10. SAKVA, R. Dzheremi Korbin i politika transcendentnosti [Online]. Available from: <http://www.globalaffairs.ru/valday/Dzheremi-Korbin-i-politika-transtcendentnosti-17911#r9> [Accessed: March 9, 2018].

11. SUNKARA, B., PANICH, L. (2015) Smozhet li Dzheremi Korbin vozrodit' lejboristskuju partiju? *Otkrytaja levaja*. Sept. 15. [Online]. Available from: <http://openleft.ru/?p=6869> [Accessed: November 12, 2018].

12. “Trotskyist” zastavil nervnichat' britanskuju jellitu. (2015) *Vzgljad*. Sept. 16. [Online] – Available from: <https://vz.ru/politics/2015/9/16/767275.html> [Accessed: November 12, 2018].

13. WATKINS, S. (2017) Novye levye na Zapade: Korbin, Sanders, Cipras i kompanija. *Spil'ne*. March 29. [Online]. Available from: <https://commons.com.ua/uk/novye-levye-na-zapade/> [Accessed: November 12, 2018].

14. SHAMIR, I. (2017) Pobeda Korbina – jeto porazhenie tjetcherizma. *Zavtra*. June 9. [Online]. Available from: <https://trueinform.ru/modules.php?name=Laid&sid=13835> [Accessed: November 12, 2018].

15. YURCHENKO, Yu. (2017) Livi ruxy Velykoyi Brytaniyi: zлива napravo, a potim nalivo? *Liva Yevropa / Hol. red. A. Ljasheva*. Kyiv, p. 56–85.

16. ASTHANA, A., SYAL, R., ELGOT, J. (2016) Labour MPs Prepare for Leadership Contest after Corbyn Loses Confidence Vote. *The Guardian*. June 28. [Online]. Available from: <https://www.theguardian.com/politics/2016/jun/28/jeremy-corbyn-loses-labour-mps-confidence-vote> [Accessed: November 12, 2018].

17. ELGOT, J. (2016) Corbyn backs reduction of NATO presence along Russia's borders. *The Guardian*. Nov. 13. [Online]. Available from: <https://www.theguardian.com/politics/2016/nov/13/jeremy-corbyn-hints-at-reducing-nato-presence-russia-putin> [Accessed: November 12, 2018].

18. For the many, not the few. The Labour Party Manifesto (2017) [Online]. Available from: <https://labour.org.uk/wp-content/uploads/2017/10/labour-manifesto-2017.pdf> [Accessed: March 11, 2018].

19. GEDDES, D. (2018) Labour leader Jeremy Corbyn: Yes, I'd do business with Vladimir Putin. *The Times*. March 20. [Online]. Available from: <https://www.thetimes.co.uk/edition/news/labour-leader-jeremy-corbyn-yes-id-do-business-with-vladimir-putin-rwc2k2dxs> [Accessed: November 12, 2018].

20. HATTENSTONE, S. (2015) Jeremy Corbyn: 'I don't do personal'. *The Guardian*. June 17. [Online]. Available from: <https://www.theguardian.com/politics/2015/jun/17/jeremy-corbyn-labour-leadership-dont-do-personal> [Accessed: November 12, 2018].

21. HEALY, H. So, Just Who Is Jeremy Corbin? [Online]. Available from: <https://newint.org/blog/2015/09/22/jeremy-corbyn-labour-leader/> [Accessed: March 7, 2018].

22. How Russian bots invaded Twitter to fight in Jeremy Corbyn's army. (2018) *The Sunday Times*. April 29. [Online]. Available from: <https://www.thetimes.co.uk/article/invasion-of-the-russian-twitter-bots-to-fight-in-jeremy-corbyns-army-78966pjrk> [Accessed: November 12, 2018].

23. Interview № 17: Luke March on Left Populism. [Online]. Available from: <https://populismobserver.com/2017/07/24/interview-17-luke-march-on-left-populism/> [Accessed: March 12, 2018].

24. KELLNER, P. (2015) Why Jeremy Corbyn's supporters don't care about winning. *The Prospect magazine*. Aug. 12. [Online]. Available from: <http://www.prospectmagazine.co.uk/blogs/peter-kellner/why-jeremy-corbyns-supporters-dont-care-about-winning> [Accessed: November 12, 2018].

25. SPARROW, A. (2015) Jeremy Corbyn: is he really unelectable as prime minister? *The Guardian*. Sept. 12. [Online]. Available from: <https://www.theguardian.com/politics/2015/sep/12/jeremy-corbyn-is-he-really-unelectable-as-prime-minister> [Accessed: November 12, 2018].

26. The big issue: Labour's manifesto proposals could be just what the economy needs. (2017) *The Guardian*. June 4. [Online]. Available from: <https://www.theguardian.com/news/2017/jun/03/the-big-issue-labour-manifesto-what-economy-needs> [Accessed: November 12, 2018].

27. 'What's the difference between Tony Blair and the Tory leader? None, they're two cheeks of the same arse!' [Online]. Available from: https://www.youtube.com/watch?v=DVcqZsHJz_A [Accessed: April 9, 2018].

28. Why exactly were the police spying on Jeremy Corbyn? (2017) *The Guardian*. June 27. [Online]. Available from: <https://www.theguardian.com/uk-news/undercover-with-paul-lewis-and-rob-evans/2017/jun/27/why-exactly-were-the-police-spying-on-jeremy-corbyn> [Accessed: November 12, 2018].

Yurii Latysh,

PhD (History), Associate Professor,

Taras Shevchenko National University of Kyiv

JEREMY CORBIN AND THE LEFT TURN OF THE LABOUR PARTY

Abstract. *The article touches upon the ideological and political transformation of the Labor Party of Great Britain after the defeat in the 2015 parliamentary elections. The struggle between the supporters of Anthony Blair's policy ("New Labour") and "hard left" ended with an unexpected victory by veteran of Labour,*

Leftist Socialist Jeremy Corbin, despite the resistance of the Blairist establishment and media criticism. No less unexpected was the relative success of the Labour Party in the early 2017 parliamentary elections. The importance of the conceptual and the theoretical understanding of the "Left turn" of the Labor Party and the West in general, where the left-wing representatives (B. Sanders, J. Corbin, J.-L. Mélenchon) had achieved remarkable success in the elections, has been underlined.

The article deals with the political biography of the leader of the Labour Party, his views on domestic and foreign policy. The course of the election campaign, the peculiarities of its coverage in the media, the reasons for the fall of conservative popularity and the rise of the Labour ratings have been highlighted. The Labour Party Manifesto 2017 "For the many, not the few", which became the most left program since 1983, has been analyzed. As a result of the election, the Conservative and Unionist Party lost the majority in the House of Commons. It was a moral triumph of Jeremy Corbin over the "New Labour" which increased his chances of becoming Prime Minister in the future.

Key words: *Labour Party, left-wing movement, "New Labour", British parliamentary elections in 2017, Brexit.*

Надійшла до редколегії 15.07.2018